

AFRIKAI IRODALMI NOBEL-DÍJASOK

Bagi Judit
okleveles politológus
IDResearch Kft.
bagi@publikon.hu

A külső és belső tartalmában megújult Afrika Tanulmányok az idei évtől új rovat indításával kívánja felhívni az olvasók figyelmét az afrikai kultúra sokszínűségére és értékeire. Az afrikai Nobel-díjasok címet viselő új sorozatunk keretében minden számban egy-egy tudományterület afrikai Nobel-díjasainak élettörténetét és munkásságát mutatjuk be.

Alfred Nobel világhírű svéd kémikus 1895-ben megfogalmazott végrendeletében döntött úgy, hogy vagyonának kamatait évről-évre olyan tudósoknak ajánlja fel, akik tevékenységükkel és kutatómunkájukkal kiemelkedő szerepet játszanak az emberiség fejlődésében. A legnagyobb szakmai elismeréssel és közel 30 millió forintnak megfelelő svéd koronával járó díjat hat különböző terület – fizika, kémia, közgazdaságtan, orvostudomány, irodalom, békéért folytatott kiemelkedő tevékenység –

legjobbjai nyerhetik el. Az irodalmi elismerés egyébként szakmai és anyagi szempontból is az egyik legértékesebb a Nobel-díjak közül. Napjainkig az afrikai kontinensről öt nagyszerű szerző kapta meg az irodalmi Nobel-díjat:

- Albert Camus (Algéria), 1957
- Wole Soyinka (Nigéria), 1986
- Nagib Mahfouz (Egyiptom), 1988
- Nadine Gordimer (Dél-afrikai Köztársaság), 1991
- JM Coetzee (Dél-afrikai Köztársaság), 2003

A kiváló írók között mindössze egyetlen hölgy díjazott szerepel, a dél-afrikai írónő Nadine Gordimer. Fontos megemlíteni, hogy a díjazottak nem mindegyike afrikai származású, hiszen **Albert Camus** például apai részről az Algériába érkező francia telepesek, anyai ágról pedig egy Spanyolországból áttelepült szegény család leszármazottja.

Albert Camus. Forrás: <http://olvasoterem.com>

zottja. Az 1913 őszén született író az első világháború kezdetekor besorozott apját egyéves korában elvesztette, így anyai nagybátyjánál nevelkedett rendkívül szerény körülmények között. Camus 17 éves volt, mikor súlyos tüdőbajt diagnosztizáltak nála, így több hónapig tartó kezelésre utazott egy Dél-Franciaországban található szanatóriumba. Algériába való visszatérését követően anyjának gyermektelen nővéréhez és tehetős férjéhez került. Camus ebben a környezetben lényegesen jobban érezte magát, hiszen mostohaapja szintén nagy rajongója volt az irodalmi klasszikusoknak. Az irodalom és filozófia iránt intenzív érdeklődést mutató fiú 1932-ben érettségizett, majd tanulmányait az Algériai Egyetem filozófia szakán folytatta.

Camus, mint a fiatal értelmiségiek többsége 1935-ben belépett a francia kommunista párt algériai tagozatába. A frissen házasodott író párttaggá válását igen tiszta indíttatás, a szegények segítése vezérelte. A népfront 1936-os választási győzelme után Camus baloldali támogatással létrehozta a Munka Színházát. A politikai szervezetben eltöltött év sorsdöntő fordulatot ho-

zott a fiatal férfi életében, hiszen a párttagság alatt bepillantást nyerhetett az algériai berber és arab őslakosok problémáiba. A fontosabb kormányzati és gazdasági pozíciókat ekkoriban egy közel 800 ezer főt számláló francia csoport uralta az észak-afrikai országban. Camus határozottan küzdött az arabok szociális és politikai egyenjóságáért, ezért, amikor 1936-ban szovjet nyomásra mindenféle gyarmatosítás ellenes propagandát beszüntettek, Camus megnyilvánulásai terhesnek bizonyultak a kommunista párt számára, így 1937-ben az írókat kizárták a pártból.

Az ifjú Camus első írásai 19 éves korában a *Sud* című folyóiratban jelentek meg. Nem sokkal később Camus esszéket is kiadásra kerültek, de írásai Franciaországban továbbra sem váltak ismertté. Camus csalódottságában regények írásába kezdett. Első regénye főhősének megformálásában meghatározó szerepet játszott Camus betegsége. A tüdőbajos emberről szóló regényt az író ugyan nem fejezte be, a történet viszont egy másik művének alapjául szolgált.

Camus nem sokkal később újságírással és szerkesztéssel kezdett el foglalkozni. 1938-tól egyik barátja, Pascal Pia *Alger Republicain* nevű lapjánál kapott állást. Itt leginkább az arabok és berberrek elleni perekéről szóló bírósági riportok készítésével foglalkozott. Mivel a fiatal publicista élesen bírálta Algéria francia vezetőit, a hatóság mindenképpen el akarta lehetetleníteni őt. A világháború kitérése után Camus Párizsba

ment, hiszen a cenzúra bevezetése miatt nem tudta fenntartani előző állását. A francia fővárosban nem tudott gyökeret eresztetni, így ismét szanatóriumba vonult. Párizsba való visszatérése után a Gallimard kiadónál szerzett lektori állást, ugyanitt jelent meg a *Közöny* című írása is.

Még a háború alatt vetette papírra a *Pestis* és *A legyek* című regényeit. Az egyre híresebb író a *Pestis* című kötetének megjelenésekor, 1947-ben ért karrierje csúcspontjára. Albert Camus az irodalmi Nobel-díjat 1957-ben vette át. Ünnepi beszédében az élet értelméről a következőképpen vélekedett: „Az élet értelme, a művészet nem lehet más, mint hogy hozzájáruljon a minden emberben és a világban fellelhető szabadság és felelősség növeléséhez.”

Camus 1960-ban 46 évesen egy autóbalesetben veszítette életét. Az író két könyve is posztumusz kötetként került kiadásra (*A Happy Death* – 1970, *The First Man* – 1995). Utóbbi könyvét Camus – mely az Algériában eltöltött gyermekkoráról szól – halála előtt írta.

Mivel Camust nem tekintik hivatalosan afrikainak, így **Akinwande Oluwale Soyinka** volt az első fekete afrikai, aki irodalmi Nobel-díjat kapott.

A nigériai születésű Soyinka 1986-ban nyerte el az irodalmi Nobel-díjat. A díj átadásakor Soyinkát a következőképpen méltatták: „műveit széles

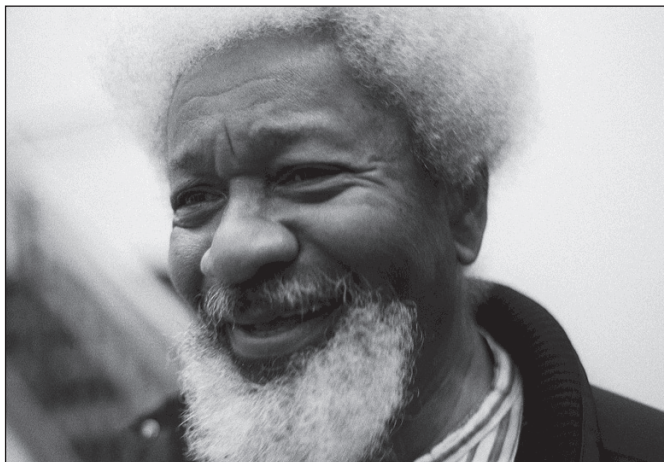
kulturális látásmód és drámai felütés jellemzi”.

A fiatal színész, drámaíró, rendező és színházalapító 1954 és 1973 között az ibadani és leedszi egyetemeken tanult. Az egyetemi évek után az imént említett területek mindegyikén ismertté vált.

Soyinka hat évig élt Angliában, miatt a londoni Royal Court Theatre dramaturgjaként vállalt munkát. Nigériába 1960-ban a Rockefeller Alapítványnak köszönhetően tért vissza. Ezt követően három egyetemen (Ibadanban, Lagosban, Ifeben) is tanított irodalmat és drámát, Ifeben egyébként 1975-ig az összehasonlító irodalomtudomány professzora volt. Vendégoktatóként tanított a cambridge-i, sheffieldi egyetemeken és a Yale-n.

1960-ban megalapította a „The 1960 Masks”, 1964-ben pedig az „Orisun Theatre Company” színházi csoportot. Az Orisun Theatre Company színház társulat Soyinka műveit játszotta el, melyekben maga az író is színészként szerepelt.

A nigériai polgárháború ideje (1967–1970) alatt Soyinka a békéért és

Wole Soyinka. Forrás: <http://www.heatingoil.com>

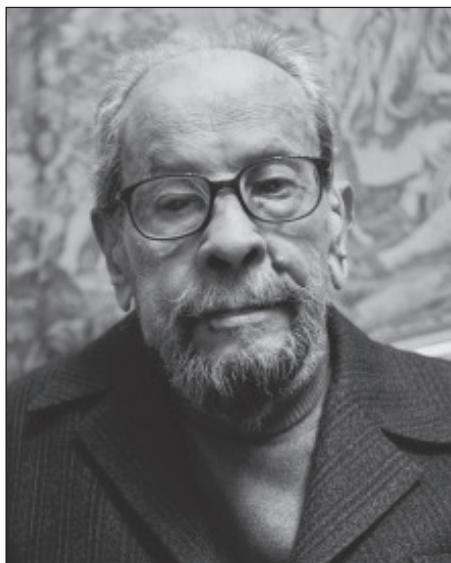
tűzszünetért szólalt fel. Koholt vádak alapján 1967-ben le is tartóztatták, 22 hónapot töltött politikai fogolyként börtönben. Fogvatartása körülményeiről *A férfi meghal: Wole Soyinka börtönjegyzetei* (*The Man Dies: Prison Notes of Wole Soyinka*) címmel megjelent könyvében írt.

1973–1976 között Soyinka a szóki-mondó *Transition* (*Átmenet*) nevű kulturális magazin szerkesztőjeként tevékenykedett. A magazin egyik leghíresebb címlapjának tekintik, mikor a volt ugandai diktátor, Idi Amin „Karasi” (Le vele!) felirattal szerepel a borítón.

Az 1986-os Nobel-díj átadón tartott beszédét Soyinka az akkor még börtönben ülő dél-afrikai szabadságharcosnak, Nelson Mandelának ajánlotta.

Soyinkát 1994-ben az UNESCO béke-nagykövetnek választották. Feladatának az afrikai irodalom és kommunikáció fejlesztését illetve népszerűsítését jelölték ki. Az Egyesült Államokban lévő Princeton Egyetem 2005-ben díszdoktorává avatta.

Naguib Mahfouz egyiptomi író 1988-ban első arab származású személyként részesült a kitüntető díjban. Mahfouz hét évtizedes írói pályafutása során több mint ötven regényt, 350 rövid történetet, tucatnyi forgatókönyvet és öt színdarabot alkotott meg. Számos munkáját hazai és külföldi rendezők filmesítették meg. A Nobel-díjas író egy kairói középosztálybeli család hetedik, egyben legkisebb gyermekeként látta meg a napvilágot. Mahfouz rendkívül szigorú muszlim nevelésben részesült. Később maga az író jegyezte meg a következőket: „Senki sem gon-

Naguib Mahfouz. Forrás: <http://levantium.com>

dolta, hogy egy ilyen család gyermekéből egyszer művész lesz.” Az 1919-es egyiptomi forradalom igen nagy hatással volt az alig hétéves Mahfouz életére. Felnőttként gyakran emlékszik vissza gyermekkori élményére, amikor az ablakból nézte végig, ahogy a brit katonák tüzet nyitottak az egyiptomi tüntetőkre. Mahfouz a Kairói Egyetemen tanult filozófiát. A diploma megszerzése után nem sokkal később úgy döntött, hogy hivatásos író lesz. Először az er-Risala, majd később az El-Hilal és Al-Aharm nevű lapoknál dolgozott újságíróként. Mahfouz egyes regényeit az Al-Aharm című újság Nézőpont (Point of View) rovata sorozat formájában közölte.

A Nobel-díjas író karrierje az egyiptomi kulturális minisztériumban folytatódott, végül a minisztérium tanácsadójaként és az Al-Ahram újság főszerkesztőjeként 1972-ben vonult nyugdíjba.

Naguib Mahfouz könyveit az arab országok többségében betiltották, az író ugyanis támogatta az 1978-as Izrael és Egyiptom között kötött békemegállapodást. Miután 1988-ban Mahfouz megkapta a Nobel-díjat, a tilalmat feloldották. A díj óriási ismertséget hozott Mahfouz-nak, könyvei a nyugati országokban is kelendővé váltak.

Mahfouz viszonylag későn, 43 éves korában házasodott meg, egyiptomi feleségétől két lánya született. Késői nősülési szándéka mögött írói karrierjének fontossága állt. Az író ugyanis úgy vélte, hogy egy fiatal kori házasság alkotói munkájának teljes mértékben véget vetett volna. Naguib Mahfouz 2006-ban egy kairói kórházban 95 éves korában hunyt el. Ekkor egyébként ő volt a legidősebb élő irodalmi, és egyike a valaha élt három legidősebb Nobel-díjasnak.

Az író híresebb művei a következők: *The Cairo Trilogy* (1950), *The Children of Gebelaawi* (1959), *The Thief and the Dogs* (1961), *Miramar* (1967), *Arabian Nights and Days* (1981), *The Journey of Ibn Fatouma* (1983), *Akhenaten, Dweller in Truth* (1985), *Sinuhe* (1945, ford. The Egyptian). Naguib Mahfouz írásai közül az *Útvesztő* (*Beginning an the End* – 1949) című regénye és néhány elbeszélése jelent meg magyar nyelven.

A Dél-afrikai Köztársaság két irodalmi Nobel-díjossal is büszkélkedhet. **Nadine Gordimer** 1991-ben, JM Coetzee pedig 2003-ban vehette át munkásságának legrangosabb elismerését.

Gordimer írásaiban főként a fajgyűlölő apartheid rendszer faji és erkölcsi kérdéseivel foglalkozik. Mindenkép-

pen kiemelkedő és becsülésre méltó, hogy Gordimer bevándorló zsidó szülei, európai származása és fehér bőrszíne ellenére csatlakozott az apartheid rendszer idején titkosan működő Afrikai Nemzeti Kongresszushoz (ANC). Az ANC tagjai az 1940 és 1990 között működő, a fekete afrikaiakat erőszakos szegregációba kényszerítő és faji alapon történő megkülönböztetés rendszere ellen léptek fel.

Az író nő faji diszkrimináció iránti ellenérzése már fiatal korában kirajzolódott, hiszen édesanyja is szíven viselte az apartheid rezsim áldozatául eső fekete afrikaiak sorsát. Gordimer édesanyja a rászoruló dél-afrikai gyermekek megsegítésére létesített bölcsődét.

A gyenge szívű, csendes kislányt anyja katolikus iskolába íratta. Gordimer iskolai éveit 1937-ben, tizenöt éves korában írta első gyermekeknek szóló rövid történetét. Egy évvel később jelent meg első szépirodalmi műve.

Nadine Gordimer.

Forrás: <http://www.achievement.org>

A lelkes és fiatal író tanulmányait a johannesburgi Witwatersrandi Egyetemen folytatta. Diplomát Gordimer nem szerzett ugyan, egyetemi évei alatt viszont folyamatosan írt. Számos publikációja jelent meg a helyi dél-afrikai magazinokban.

Gordimer szélesebb körű ismertségre „*A Watcher of the Dead*” című művének az amerikai New Yorker magazinban történő megjelenését követően tett szert. Ettől kezdve az író folyamatosan publikált a magazinban. Gordimer első regénye 1954-ben, *The Lying Days* címmel látott napvilágot.

Az író politikai szerepvállalása egyértelműen aktívnek minősül. Az 1960-as sharpville-i mészárlás során letartóztatták Gordimer legjobb barátját (Bettie du Toit), így a faji diszkrimináció ellen harcoló író azonnal csatlakozott az ANC-hez. Az 1960-as és 1970-es évek során számos amerikai egyetemen volt óraadó, de továbbra is Dél-Afrikában élt. Az apartheid rendszerrel szembeni ellenszenvé később sem csökkent, így a dél-afrikai kormány több művét is betiltotta: *A kései polgárvilág* (*The Late Bourgeois World* – 1966), *Idegenek világa* (*A World of Strangers* – 1958), *Burger's Daughter* (1979), *Júlia népe* (*July's People* – 1981).

Gordimer egyébként számos ANC aktivistát bújtatott otthonában és Nelson Mandela védőügyvédekkel is baráti kapcsolatban állt. Külföldi útja során pedig arra törekedett, hogy a nemzetközi közvélemény figyelmét minél inkább felhívja a Dél-Afrikát sújtó problémákra. A nemzetközi szinten is egyre nagyobb ismertségnek örvendő író elszántsága nem merült ki az apartheid rendszer

elleni szerepvállalásában. Gordimer határozottan fellépett a cenzúra ellen és a Dél-afrikai Írók Kongresszusának (Congress of South African Writers) alapító tagjaként támogatta az irodalom népszerűsítését.

Nem véletlen tehát, hogy Gordimer az elsők között volt, akiket a 1990-ben szabadult Nelson Mandela látni kívánt.

Az 1991-ben Nobel-díjat nyert író továbbra is aktív szerepet vállal Dél-Afrika társadalmának jobbá tételében. A poszt-apartheid Dél-Afrika egyik legnagyobb problémájára, a HIV fertőzések és AIDS megbetegedések megelőzésére és kezelése mellett folytat kampányt. A Nobel-díj átadó gálán a következőképpen méltatták: „Pompás epikus íráskészsége – Alfred Nobel megfogalmazása szerint – óriási jótétemény az emberiség számára.”

Gordimer egyébként háromszor ment férjhez, egy fiú és egy lány gyermeke született. Az író továbbra is Johannesburgban él.

John Maxwell Coetzee Gordimerhez hasonlóan szintén európai felmenőkkel rendelkezik, személyisége viszont élesen különbözik kollégájától.

Az 1940-ben született holland és lengyel származású csendes, magába zárkózó és a nyilvánosságot kerülő irodalmár jelenleg Dél-Ausztráliában él. A 2003-ban Nobel-díjat nyert író nyilvánosságkerülő mivolta miatt dedikált könyvei különösen értékesnek bizonyulnak. Coetzee titulusait tekintve: irodalomtörténész, regényíró, esszéista, kritikus, nyelvész és fordító.

Az értelmiségi családból – ügyvéd apa, tanítónő anya – származó fiatal fiú

JM Coetzee. Forrás: <http://adrifactory.blogspot.com>

esetében nem volt kérdéses az egyetemi diploma megszerzése. Coetzee a Cape Towni Egyetemen 1963-ban végzett matematika és irodalom szakon, melyet követően a londoni IBM-nél dolgozott számítógép programozóként. 1969-ben a Texasi Egyetem tanársegédi tevékenységének köszönhetően megszerezte a nyelv- és irodalomtudomány doktora címet. Coetzee szeretett volna az Egyesült Államokban maradni, letelepedési kérelmét viszont visszautasították, mivel határozottan álláspontot képviselt a vietnámi háborúval szemben. Az író így Amerikából visszatért szülőhazájába, a Dél-afrikai Köztársaságba, ahol nyugdíjba vonulásáig irodalmat tanított. Coetzee 2002-ben Ausztráliába költözött, 2006-ban pedig megkapta az ausztrál állampolgárságot.

A Nobel-díjas író 23 éves korában házasodott meg. Egy fiú és egy lány gyermeke született. Fia 23 éves korában egy balesetben életét vesztette. Fiának halálát Coetzee 1994-ben megjelent *The Master of Petersburg* regényének írása során próbálta feldolgozni. Az író másik két híres fikcionalizált ön-

életrajzi tanulmánya a Londonban töltött esztendőik hatására született. Írói munkássága mellett Coetzee holland és afrikaans nyelvből készült fordításokat is publikált.

Coetzee az egyetlen olyan író, aki kétszer is elnyerte a híres angol Booker-díjat először a *Michael és K élete & kora* (*Life & Times of*

Michael K) regényéért 1983-ban, majd a *Szégyen* (*Disgrace*) című munkájáért 1999-ben.

A 2003-as Nobel-díj átadón a következő dicséret szavakat kapta Coetzee: „Számítalan különféle álruhában írja meg a kívülálló meglepetésszerű bevonásának élményét.” Az ünnepség sajtóközleménye ezen kívül megemlíti „kidolgozott megfogalmazásait, sokatmondó dialógusait és briliáns elemzőkészségét”, de egyúttal munkái erkölcsi természetét is méltatja.

Coetzeének a következő művei jelentek meg magyar fordításban: *Alkonyvidék* (*Dusk Lands – 1974*), *Elizabeth Costello* (2003), *Foe* (1986), *Barbárokra várva* (*Waiting for the Barbarians – 1980*).

Coetzee fontos feladatának tekinti az állatok megfelelő bánásmódban való részesítését, ezért manapság gyakorta látni, amint az állatok jogaiért szólal fel.

A fekete kontinens méltán lehet büszke kiváló íróira. Egyértelműen állítható, hogy az imént bemutatott alkotók munkássága hozzájárult Afrika kulturális

felemelkedéséhez. Az elismert Nobel-díjas szerzők művei képesek ugyanis elősegíteni egy előítélet-mentes, pozitívabb Afrika kép kialakulását.

Felhasznált irodalom

<http://www.kfki.hu/chemonet/hun/teazo/nobel/nobeldij.html> (Beck Mihály: A Nobel-díj és a magyar Nobel-díjasok)
<http://www.wolesoyinka.blogspot.com/> (*Wole Soyinka - All you want to know about*)
<http://enciklopedia.fazekas.hu/palyakep/vilag/Camus.htm> (Fazekas Project - Kulturális Enciklopédia)
<http://olvasoterem.com/index.php/2010/10/albert-camus-a-moralista/> (Olvasóterem: Albert Camus – a moralista)

<http://www.sccs.swarthmore.edu/users/00/pwillen1/lit/indexa.htm>
<http://www.kirjasto.sci.fi/mahfouz.htm>
http://nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1988/mahfouz-bio.html (The Official Web Site of the Nobel Prize)
<http://www.contemporarywriters.com/authors/?p=auth03D251553012635618> (British Council – Contemporary Writers)
<http://www.uflib.ufl.edu/cm/africana/gordimer.htm>
<http://ekultura.hu/olvasnivalo/eletrajz/cikk/2004-06-22/john-maxwell-coetzee-eletrajz> (E-kultúra - John Maxwell Coetzee életrajz)
<http://www.kirjasto.sci.fi/coetzee.htm>
<http://www.contemporarywriters.com/authors/?p=auth108> (British Council – Contemporary Writers)

IMMIGROPOLY

játék a vándorlásról

IMMIGROPOLY

játék a vándorlásról

játékszabály statisztika kapcsolat

EUROPÁI INTEGRÁCIÓS ALAP

Készült az Európai Unió Európai Integrációs Alapjának támogatásával

VÁLASZSZ KARAKTERT!

A karakterre kattintva indul a nagy kaland!
 Dobj ügyesen, válaszolj jól a kérdésekre és bízz a szerencsébedt! Irány Európa!

KOFFI
 Elefántcsontparti
 Neme: férfi
 Életkora: 21
 Foglalkozása: labdarúgó

Születési hely: Abidjan

ASSEFA
 Etióp
 Neme: nő
 Életkora: 26
 Foglalkozása: mérnök

Születési hely: Adama

UCHE
 Nigériai
 Neme: férfi
 Életkora: 30
 Foglalkozása: orvos

Születési hely: Lagos

ABDUL
 Marokkói
 Neme: férfi
 Életkora: 33
 Foglalkozása: műkereskedő

Születési hely: Rabat

A játék célja, hogy a kiválasztott afrikai karakteredet különböző útvonalakon keresztül eljuttasd Európába. Olvass minél többet az utad során érintett városokról, a lenyűgöző afrikai tájakról, a vándorlásról, az Európai Unió bevándorlással kapcsolatos politikájáról.

EGYEDÜLÁLLÓ JÁTÉK, PÁRATLAN IZGALMAK! ÚJDONSÁG! NYÁRTÓL AZ INTERNETEN!

www.itvagyunk.eu